

LA DONSA YNA.

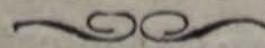
ÚM. 7.

12 DE CHINER DE 1845.

CONTINUA LA CONVERSASIO

**que quedá pendent en la Donsaina pasa-
da entre Batiste Moscatell y el Sueco.**

BATISTE. ¿Poro á vosté qué li pareix... bé n'eixi-
ré en sol en la cantá esta?

SUECO. Per qué no?... en este mon no hiá res
imposible mes que engañar la fam; y si la cosa roda

bé, y tens la fortuna de cara, lo mateix que pots quedar *asperges*, poden també deixarte *per istam*.

—Si no'm parla mes claret, fasa conte que estém iguals d'orella; pues ya sap que tinc les lletres prou grosses, y no n'entenc de cumpliments.

—Vullc dirte, home, que tot será qu'els vinga de toc, y qu'el coixo es meneche apresa, y s'agarre á bones anelles...

—Es que també volia dirli, qu'em fera vosté un poc l'asqueneta, que entre tots ham de dur la càrrega, y hoy por tí, y mañana pera mí....

—Con mucho gusto, Batistet; no hiá inconvenient; pero ¿y si s'agravia el coixo del hostal, y creu que no tens prou confiansa en ell, cuant busques atres puntals?

—Qué! no hu cregat vosté! es molt bon pobret, y ell en traure no mes pera cigarros, diu que ya está content. Eu! y si s'enfada, li trencaré l'atra cama, y en pau: lo que es menester es clavar la ungleta, y viva la patria!

—Estic mirant que no t'espliques mal pera el temps que tens, Batiste; pero no mes hiá un mal, y es que no sabem encara lo que vols, y ya veus que pera poder dirichir la puntería en regla, era presís fijarse en una cosa ú atra, porque si no, gastarérem la pólvora en salva, y anirérem á porrá de sego, com so- len dir...

—Aixó es lo de manco; yo em contente en cuansevol cosa qu'em donen, per eixemple, un estanquet ó una plasa de potecari...

—Chic, tú estás tonto? pos ¿y quins mérits tens tú, ni quins estudis, ni quína práctica pera que de

la nit al matí et fasen boticari, tros de còl? ¡Bones estarien les reseptes de la teua mà!...

—Ey! ¡tans ni haurá en lo mon que han estudiad manco que yo, y li fan mamar una porga al *sursum corda!* poro per aixó no refirém; qui diu potecari, diu dotor, ó fiel de hechos, ó la romana... ó... ó...

—O adobador de còsins y llibreells... vaya, vaya, pos no tens tú pòc pit!... y á tot asó ¿quíns documents acompañes al memorialet, y quíns servisis á la patria acredites? Vecham.

—En quant á d'aixó, prou amartellat va el cartapasi; no es pense que yo em mame el dit y no sé lo

— 100 —

que fá bullir l'olla. En primer lloc presente la partida de casament en la meua Salvador...

—M'agrà; pasa avant.

—Acompanye també una falsificació de la meua conducta, feta per má de notari...

—Bó: díguesme, iy també consta en ella que t'agrà un poc la mama?

—Eu! ¡que vosté pareix qu'em vacha tirant massa al viu! ¿Pos y qué té que vore que un home bega un traguet en quant en quant, sinse agraviar á ningú y procure olvidar els seus treballs en tota honra y cortesía?... ¡Com si así en Madrid no feren també lo mateix eixos tios dels coches y dels galons d'or, que no mes que parixca una gata, ya están en lo got en la má!...

—*Blasfemasti*, Batistet; calla per l'amor de Deu, y no crides; mira que si t'ouen ya has acabat en los torrons.

—¡Atre canari! ¡Conque li han de tirar á un home en cara á cada trico dos ditets de anisete y cuatro gotes de suc de pámpol, batechat lo manco per tres vicaris, y no volen que á ells els nomenen tan sixquera les botelles de chanfaina, y les copletes de rosa, y els *gaudeamus* y pringuis!...

—Calla, calla, si vols, perque sino et deixe en blanc; pues no mes de sentirte estic que no'm toca la roba damunt. No li digues per María Santísima aixó al coixo, perque si t'esmarres per ahí, tot se tornará aigua...

—Manco lo que estabem dient, que es ben puret, y no en té una goteta: á fé que es chansa! Eu! Y bon profit que mos fera, que el que té la bota en la má y no alsà el colse, bon tonto qu'es! Pero tornem

al nostre asunte, y caiga el que caiga, que en este mon á tandaes va el riure...

— Mira, saps c'ha pensat, Batiste? que pots deixarte vore per ma casa d'así tres ó quatre dies, y parlarém d'espay; perque ara tinc una poqueta presa, y me se fá tart. Entrimentres yo teclecharé l'órgue, y voré l'aire per aón sopla; y tú pots vore també el coixo cóm s'esplica, y en vista de tot pararem les perches, y si no cau un coll-vert, vorém á lo manco de pesigar un sarset ó una bequeruda, que al cap y al fí tota es chent de ploma.

— Veritat es, poro no anem afluixant tant el llas, que agafem un fumarell; perque ya sap vosté qu'els pardals de ploma (esseptuant els notaris) cuant mes greixosets, fan millor caldo...

— En fí, allá vorem... vaya, adios... Ah! me se olvidaba dirte aon vixc, home. Mira, ¿saps la plaseta dels burros?

— No siñor, poro preguntant preguntant entrope-saré en algú..., el coixo mateix... m'acompañará, que sap Madrid per la punteta dels dits... ó sino, ascrígam eu en un paperet, que *por masa pan nunca es mal año*.

— Ahí el tens: no podeu errar les señes... calle de la Bola Redonda, número 4, *ensima d'un sastre...*

— Eu! pos vosté pesa prou... conque, adios, hasta la vista. Ah! asó volia dirli: si ascriu á Sueca, diga que no m'ha vist, pera que no estiguen en cuidado; y dónels molts recaos de ma part á tota la cuadrilla, espesialment al amigacho Garrapa, á los otros tres maestros, á Sebastiá, al so Toni el conde, y sobre tot al meu amo Ventureta de Sebolla, y dígali que ya li escriuré una carteta, y que...

— 102 —

—*Bien, home, bien:* vaya, adios... que estigues
bó, y lo c'ham dit avans.

—*Corriente; la del fum, y hasta la vista.*

(Continuará la cantá esta.)

EL SUECO.

EL MON Y YO.

Article traduit del castellá al valensiá, publicat en un periòdic que me costá alguns *mils* de perdues, y asó fá poc honor á la meua patria, cuant el tal periòdic fon celebrat per atres de Madrid, de Saragosa, de Barselona, de Málaga, de Cádis, de Granada y hasta de ú de Paris, manco per els de *Valensia*, que esta circunstansia diu molt, diu moltísim, ho diu tot.

Per asó, es dir, per no recordar el poc favor que esta circunstansia puga fer al meu pais, no vulle dir el nom del periòdic d'aon traduixc l'article siguiente, en algunes afechitures:

«Yo no sé cóm soc, á lo que puc compendre en mí mateix, lector de la meu'ánima; perque, ó totes les cósas d'este mon están mal en mí, ó yo estic pichor en elles; dels dos mòdos m'es igual; el resultat es que pera mí no resulta res de bó; lo mateix trac yo del mon, qu'éll de mí; y á dir veritat, no estic así mes que per pura curiositat, com la burra de vitoria, sinse pena ni gloria. Ara dirán alguns, pos si eixe tros de col viu així, per qué no se mor? Per dos raons:

la primera perque no vullc, y la segon perque no me dona la gana.

Una cosa es estar mal en tot, y atra no estar de ningun modo; y com estar bé ó mal tot es estar, per aixó estic así, y no tinc per convenient morirme en tota ma vida insufrible, pues en dir que vixc en Espanya, em pareix que prou se comprendrá lo insufrible de la meua vida. La meua aversió, la meua tirria á totes les cósas d'este pícaro mon (eseptuantne pòques), ecsedix á tot càlcul. Sols Deu y yo sabem lo qu'em costa aguantar les nesetats, els chismes, el charlatanisme, les murmurasions, la maledisensia, les preocupasions, la guerra, les enemistats, els barbarismes, les burralitats, els desòrdens, els partits, les enveches, les venalitats, les traisions, les ambisions, les males criances, les inchustisies, les vengances, les costums vergoñoses, el pago que se dona als que mes honren al seu pais, y atres mil coses, totes tan males y tan aborribles com estos; y encara que alguns dirán que també tenen prou treball en sufrirme á mí, el men es incalculablement machor, per ser manco penós que molts sufrixquen á ú, que ú á moltíssims. M'aniré esplicant, y suplique als meus lectors que me fasen el favor d'entendrem.

Suponguen vostés que sense saber cóm ni cóm no, sinse dirme ningú lo qu'era este mon, ni pendres el treball de consultar la meua lliure y santa voluntat preguntantme si volia ó no volia náixer, m'encontre en este valle de llàgrimes; y dic de llàgrimes, porque apenes acabí de náixer, comensí á plorar com un desatinat, sinse saber per qué; ploraba com si plorara per algo; ploraba, en fi, com una criatura; y no puc atribuir aquells plors á atra cosa, sino á lo molt que despues m'habia de penar haber naixcut.

Deixém ara á una vora lo qu'em feu patir la bestia

de la meua dida ú ama cuant me volcaba á puñaes,
cuant s'empeñaba en que dorguera sinse tindre són,
ó que estiguera despert cuant mes volia dormir ó
s'empeñaba en que mamara cuant no tenia fam, y
em deixaba sinse una mamá cuant de fam me
s'apegaba el meliquet al espinás, y atres coses.

Rodaren els dies com si tingueren presa de no
tornar, corrien els mesos y els anys, y bátem así fet
un fadrinet, y volent tirarla ya de home. Què her-
mós me pareixia tot! Què dolsetes les dones! Què
bons els homens! Vea que se parlaben com á cher-
mans; se rien tratantse en molta franquea; que se do-
nàben les mans d'amics uns á atres com si encha-
may els haguera de enemistar la *envecha*, el *interés*,
la *vanitat* y l'*ambisió*. Cuant m'amostraben una pin-
tura, em dia á mí mateix, yo també seré pintor, y
m'alabarán; si llechia una comedia, em dia, yo també
seré poeta, y guafiaré fama y dinés; si vea que al-
guns saludaben á algun chuche, em dia, yo també
aplegaré á sero y em respectarán. Així pensaba ó
ensomiaba yo, pobre de mí! sobre totes les coses del
mon, creent de molt bona fé que al aplegar á ser
home tot hu encontraria tan bonico y tan bó com ho
pensaba. Este es el primer ensòmit del que naix en
bon cor; el primer ensòmit del home despert; el pri-
mer ensòmit de la vida. No tardí en despertar á
mochicons; y encara així em costá molt eixir dels
meus ensòmits, perque enchamay em podia imachinar
qu'els homens foren lo que son.

(Se concluirá.)

N.

LOS MISTERIOS DE PATRAIX.

Els nostres lectors s'enrecordarán (si tenen bona memoria) d'aquella carteta tan apetitosa y provocaora, qu'el guilopo tort de marres li envia p'el correu del misterio primero á su futuro suegro, conviантlo á entonar en bona pau y armonía el *gloria in excelsis*; y si tenen curiositat de saber en lo que pará la festa, poden mampendre atra volta el fil de la historia, que mos la continua l'agüelo Mentireta en estos termes:

MISTERIO SEGUNDO.

LA CARTA Y LES MONDONGUILLES.

L'Ave María acababa de tocar en la parroquia de Benimaclet, poble de poca chent y manco persones, que amostra en prou vergoña el cap entre els cañemars y moreres de la volta del Rosiñol, á una michhora escasa de la gran patria de Sen Visent Ferrer, quant resibí el bon tio Pere la consabuda esquela de convit, á temps que la Sargantaneta li posaba el sopar en taula.

Tragué nostr'home les ulleres de la mánega del almaor de pana, se les clavá en lo nas (que entre paréntesis era prou respetable), y sinse fer cás de les instansies de sa filla, que habia ya pres asiento molt formal davant de una gran casola de obra de Mani-

ses, en cuyo centro ballaben el bolero unes cuantes dotzenes de pilotes de carn de cuixa, al compás de un disforme cullerot, que s'habia esgolat en mich del ball, al deixar en la taula aquell potaje, es posá á llechir molt serio y en molta parsimonia la epístola en cuestión.

—Síñor pare, aném, qu'es chelarán les mondonguilles—li dia la pobra chica, que al pareixer tenia també prou ganes de tastarles; perque, siga dit sinse ánimo de ofendre á ningú, despedia el tal guisadet una oloreta de canella, cholivert y pebre negre, capás de tentar á un mestre d'escola, que es quant se pot dir en esta materia.

Pero el tio Pere, sort als crits de Marieta y á la olor de les mondonguilles, y acostantse un poc mes á la llanterna que penchaba en mich la cuina, lligada al estrem de un cordellet d'espart plé de nucs y esguitaes de mosca, asegurat al trespol en un clau de gancho, cuya cabota mich emblanquinada podia sostindre lo manco cuatro barselles de forment, torná á llechir y rellechir la carta... li doná en seguida un sisó colunari al portador, que per mes señes era una chicota d'eixes que van per lo mon descalses y en les trenes soltes, y despues de tot asó, y lo que no es diu, pegá un bot d'alegría, alsá els ulls al sél per vore si estava núgol, y esclamá: «*¡sixquera que no ploga!*»

—¿Qué es aixó, síñor pare? (torná á dirli la sargantaneta) de qué está tan content? que li ha eixit la lotería?

—No, filla meua, no; pero... (y repetí atra volta en gran fervor la mateixa esclamasió: «*¡sixquera que no ploga!*»)

— 107 —

—Vosté s'enten y balla asoles; pero... sopem, si li pareix, y vinga lo que Deu vullga...

El consejo sargantanil fon seguit en esta ocasió al péu de la lletra.

Les mondonguilles y varios agregados desaparegueren poc á poc de la casola y atres puestos.

La ampolla, que tenia honors de marraixa, quedá sinse una goteta.

Y per últim, s'apagá la llanterna... y á dormir, caballers, que ya es hora.

Que despues de post el sol,
Y haber omplit bé el perol,
El misterio mes barato
Es agarrar el cresol,
Y anarsen á tindre un rato
El bulto baix lo llansol.

(Al número que vé un troset mes.)

S.

SEMENTERI DE CANTA CUCOS.

EPITAFIOS.

Así está cubert de terra
 Com una rata en lo cau,
 U que fon mort en la guerra,
 A pesar de dirli... Pau.

Morí unflá com una seba
 Esta chica de Torrent,
 Que li dien *Que-no-beba*,
 Y sempre estaba bebent.

Entre mich d'estes dos coves
 Sinse tabacs ni paneres,
 Varen soterrar dos Peres,
 Que pesaben deu arrobes.

Esta es la fosa d'un sastre,
 Que cusint una levita

— 109 —

Li entrá el mal de la Pepita,
Y es quedá com un pollastre.

EL SUECO.

EL TABALET.

¿Quí será un tal Tófol Safanoria, que mos ha en-
viat p'el correu un cartapasi de dos fulls, fentmos lo
manco trenta sinc petisions diferents? Eu! que no
s'ha quedat curt en demanar! y al últim ha eixit
en la d'ell, si no en tot, en la continuació de la
Sargantaneta, y en lo cuento pera la chica de Mol-
vedre.

¡Tofole! molts recaos á la misma, y á la de Sot
de Ferrer, y á la del devantal arrugat; y *no te canso
mas y hasta la otra, y acuérdate de franquearla*, que
mos ha costat un dihuité.

S.

En lo «Diari Mercantil» de Valensia y en atres
periódics d'esta cort ham vist anunsiada tres ó quatre
voltes una obra que diu qu'es titula

ARTE DE ROBAR

10 quinsets

PER D. DIMAS CAMÁNDULA.

En poc es contenta el autor; será algun ratoneret

d'eixos de la primera volaeta; pero al cap y al fi... qui furga un ou, furga un bou.

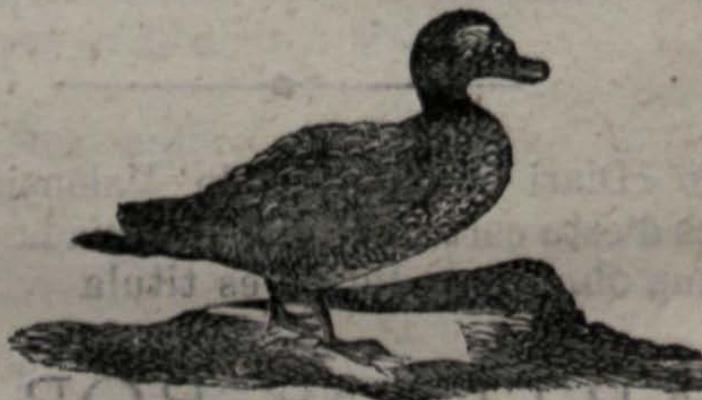
A propòsit de robos; un corresponsal, queixantse de la poca seguritat individual que hiá per la seu terra, mos emboca la siguiente notisia:

Encontrantse el tio Pere (1)

Fent no sé qué entre dos peñes,
Li ha sampat les espardeñas
Una agüela per darrere.

Y fortuna que á este tal
Li han donat unes sabates
Dos prínsips de Portugal
Que estaben cullint tomates.

Segons mos escriuen de Sueca, Cullera, Silla, Catarrocha y atres puestos limítrofes á la Albufera de Valensia, fá ya molts aña que no s'han vist tants collverts per aquell terreno com enguañ. També podien els amics enviármosne algú pera que'ls tastarem.

Que una anedeta com esta
Ara en lo mes de chiner,

(1) No es el pare de la Sargantaneta, qu'es un atre.

Li templa molt bé l'orquesta
A quantsevol donsainer.

S.

Vacha un cuentet y el dumenche que vé será atre dia; que perà hui prou n'hiá.

Pos siñor, una volta diu que en ú dels quatre 6 sinc poblets que componen encara huí en lo dia la Vila y Honor de Corbera, habia un retor d'aquells que s'estilaben *in illo tempore*, es dir, de polsera blanca y montera de tersiopelo, inseparable compañero del jefe de la seuva sacristía (que per forsa debien dirli Peret), amant dels seus feligresos, molt virtuos y sensillo al mateix temps, y en una parau-la..., un retor, de cuya vida y milacres es conserven encara en lo nostre temps prou recuerdos per tota aquella contorná.

Pos siñor, com vach dient, el tal retor puchá un dumenche al púlpit, com tenia de costum, á esplicar los l'Evanxeli als seus parroquians, que solien ascoltarlo casi sempre en la boca uberta y... els ulls tancats. Habia pres per tema en lo seu sermon *la caritat*; y tratant de fer vore cuánt apresiable es als ulls de Deu esta virtut, els dia entre atres coses:

«Sí siñores, l'avarisia rompe el saco,
Y con el saco roto...

Se pierde el barco y el piloto.»

Luego, deixantse estar de figures retòriques, y parlant en llengua mes clareta, pera que tots l'entengueren (perque es menester ferse càrrec de la clase de aquells *siudadanos oyentes*), els pintá á son modo atres varios atributs de la caritat, soltant, per últim, la expresió de que «el que tenia dos capes,

debia donarne una al pobre que no tinguera en qué taparse.»

Pos sifior, doná la casualitat de què en un rinconet de la iglesia habia estat achopit escoltant el sermó l'agüelo Pebre Negre, que per falta de recursos anaba en mánegues de camisa, y en uns saragüellets vells de mahó en un temps de tant de fret com aquell (asó era p'el mes de chiner, ara fá anys), y sabent qu'el retor tenia dos ó tres capes, acabada la misa li pegá raere, y s'en vá tot dret á sa casa. Aplega allá, y en molta formalitat li diu:—Bon dia, sifior retor, así vinc á qu'em done una capa.—El retor se quedá al empronte un poc parat, pero mamantse en seguida la partida, li respongué molt serio:—Pues d'ya aixó per qué?—Perque no en tinc cap, y vosté en té lo manco dos.—¿Y qué l'importa á vosté que yo en tinga dos, ni qu'en tinga micha dotsena?—Com mos acaba de dir en lo sermó, que el que en té de sobra deu donárlin al que va tiritant de fret p'el carrer com yo...—Víngam así, tio Tomás (este era el nom verdader del pobre agüelo), pos vosté no ha reparat que yo en la meua plàtica m'ha referit al Evancheli?—Sí sifior.—¿Pos y vosté no sap que el Evancheli diu *in illo tempore*?—No entenc masa bé eixa llengua, pero qué vol dir aixó?—Aixó vol dir que *in illo tempore* s'acostumaba á donar capes, pero ara ya no s'estila.

El pobre agüelo Pebre Negre s'entorná en la cúa feta, el retor es rigué com un tonto un bon rato en aquell entones, y yo molt serio els dic ara als meus lectors:

«Que es molt sert y veritat
Que *in illo tempore* había
En lo mon mes caritat
De la que hiá huí en lo dia.»

EL SUECO.